

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2013/52

Karar Sayısı : 2013/160

Karar Günü : 26.12.2013

R.G. Tarih-Sayı : 09.05.2014-28995

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Çankırı 1. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 25.5.2005 günlü, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'na 6.12.2006 günlü, 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 38. maddesiyle eklenen 13/A maddesinin;

1- (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan “*Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve...*” ibaresinin,

2- (4) numaralı fıkrasında yer alan “*...dosya üzerinde inceleme yaparak ya da...*” ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 5., 12., 15. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine, maddenin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan “*Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve...*” ibaresinin ise yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Sanığın “*yasaklanmış haklarının geri verilmesi*” talebinin incelendiği davada, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

Kanun'un itiraz konusu kuralları da içeren 13/A maddesi şöyledir:

“Madde 13/A- (Ek: 6/12/2006-5560/38 md.)

(1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilir. Bunun için; Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları saklı kalmak kaydıyla,

a) Mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması,

b) Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi halli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması,

gerekir.

(2) Mahkûm olunan cezanın infazına genel af veya etkin pişmanlık dışında başka bir hukukî nedenle son verilmiş olması halinde, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilmesi için, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmesi gerekir. Ancak, bu süre kişinin mahkûm olduğu hapis cezasına üç yıl eklenmek suretiyle bulunacak süreden az olamaz.

(3) Yasaklanmış hakların geri verilmesi için, hükümlünün veya vekilinin talebi üzerine, hükmü veren mahkemenin veya hükümlünün ikametgâhının bulunduğu yerdeki aynı derecedeki mahkemenin karar vermesi gerekir.

*(4) Mahkeme bu husustaki kararını, **dosya üzerinde inceleme yaparak ya da** Cumhuriyet savcısını ve hükümlüyü dinlemek suretiyle verebilir.*

(5) Yasaklanmış hakların geri verilmesi talebi üzerine mahkemenin verdiği karara karşı, hükümle ilgili olarak Ceza Muhakemesi Kanununda öngörülen kanun yoluna başvurulabilir.

(6) Yasaklanmış hakların geri verilmesine ilişkin karar, kesinleşmesi halinde, adli sicil arşivine kaydedilir.

(7) Yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna başvurulması nedeniyle oluşan bütün masraflar hükümlü tarafından karşılanır.”

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 5., 12., 15. ve 36. maddelerine dayanılmış, Anayasa'nın 38. maddesi ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN ve M. Emin KUZ'un katılımlarıyla 22.5.2013 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Hasan Mutlu ALTUN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralları, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Maddenin (1) Numaralı Fıkrasının (b) Bendinde Yer Alan “Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve...” İbaresinin İncelenmesi

Başvuru kararında, yasaklanmış hakların geri verilmesi kararının verilebilmesi için deneme süresi içerisinde “suç işlememiş olmak” şeklinde bir şartın konulmaması gerektiği, bu kavramın konusunun ve kapsamının belirsiz olduğu, zira kişilerin deneme süresi içerisinde suç işleyip işlemediklerinin hemen anlaşılabilecek bir durum olmadığı, haklarında soruşturma ya da kovuşturma bulunan kişilerin, deneme süresi içerisinde bir suç işlemediklerini kanıtlama olanakları bulunmadığından dolayı yasaklanmış haklarının geri verilmesi talebinin incelenmesine engel olunacağı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 5., 12., 15. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle itiraz konusu kural Anayasa'nın 38. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Maddenin (1) numaralı fıkrasında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebileceği belirtilmiştir. Bunun için ise 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları saklı kalmak kaydıyla fıkranın (a) bendinde, mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması; itiraz konusu kuralın da yer aldığı (b) bendinde ise kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi hâlli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması gerektiği kural altına alınmıştır.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri “belirlilik”tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ya da kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup bireyin, kanundan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesini zorunlu kılmaktadır. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Bu bakımdan, kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanunun, muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olması gereklidir.

Kişi hakkında soruşturma ya da kovuşturma açılması, o kişinin suç işlediği anlamına gelmez. Esasen soruşturma açılması ya da kovuşturma yapılması hususu, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında “*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.*” biçiminde ifade edilen masumiyet karinesinin de bir gereği olarak, “*suç işlememiş olmak*” kavramı içerisinde değerlendirilemez. Bu nedenle, ceza hukukunda “*suç işlememiş olmak*” kavramı, kişi hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararının bulunmaması anlamına gelmektedir. Bir başka ifadeyle, bu kavram kişinin kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı sonucunda suçlu olduğunun tespiti. Dolayısıyla, itiraz konusu kuralın belirsiz olduğu söylenemez.

Ceza hukukunun, toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla ilgili olması nedeniyle suç ve suçlularla mücadele amacıyla ceza, ceza muhakemesi ve ceza infaz hukuku alanında sistem tercihinde bulunulması Devletin ceza siyaseti ile ilgilidir. Bu bağlamda ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucu Anayasa'nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, soruşturma ve yargılamaya ilişkin olarak hangi yöntemlerin uygulanacağı, toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit ve ölçüde ceza yaptırımlarıyla karşılanmaları gerektiği, hangi hâl ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği ve cezaların ne şekilde bireyselleştirilerek hangi yükümlülüklerin yerine getirileceğinin belirlenmesi gibi konularda takdir yetkisine sahiptir.

Kanun koyucu süresiz hak yoksunluklarının neden olabileceği mağduriyetleri önlemek için, itiraz konusu kuralın da içerisinde yer aldığı düzenlemeyi kabul etmiştir. Ancak bu düzenlemeyi yaparken, kişinin hak yoksunluğunun ortadan kaldırılabilmesi için bazı objektif koşullar öngörmüştür. Bu bağlamda, kişinin işlediği suçtan dolayı pişman olup olmadığı şeklinde bir ölçüt de benimsenmiştir. Kişi hakkında yeni bir suçtan mahkûmiyet kararı verilip verilmemesi, daha önce işlediği bir suçtan dolayı pişmanlık duyup duymadığının belirlenmesi için önemli bir karinedir. Bu nedenle kanun koyucunun, kişinin pişmanlığına işaret eden “*suç işlememiş olması*”nı, yoksun bırakıldığı haklarını yeniden elde edebilmesi için objektif bir kriter olarak benimsediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, itiraz konusu kuralın hukuk devleti ilkesi ile çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın, Anayasa'nın 5., 12., 15. ve 36. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B- Maddenin (4) Numaralı Fıkrasında Yer Alan “... dosya üzerinde inceleme yaparak ya da...”İbaresinin İncelenmesi

Başvuru kararında, incelemenin evrak üzerinde de yapılabileceği yolundaki düzenlemenin, kişi için talebine konu hakları ve verilecek kararın sonuçları gözetildiğinde maddi ve hukuki gerçekliği ortaya çıkarmaya elverişli olmadığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Maddenin itiraz konusu kuralın da yer aldığı (4) numaralı fıkrasında, mahkemenin, yasaklanmış hakların geri verilmesi hususundaki kararını, dosya üzerinde inceleme yaparak ya da Cumhuriyet savcısını ve hükümlüyü dinlemek suretiyle verebileceği belirtilmiştir.

Hukuk devletinde kanun koyucu, yargılama hukukuna ilişkin kurallar belirleme ve bu çerçevede mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi, yargılama usulleri ve yapısı hakkında Anayasa kurallarına bağlı olmak koşuluyla ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma konusunda takdir yetkisine sahip bulunmaktadır.

Hukuk devletinde kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin sağlanması ve korunması esas olduğundan, kişilere etkili hak arama imkânı sağlayan güvencelerin de tanınması gerekmektedir. Bu çerçevede Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*"denilerek, herkese, adaleti bulma, hakkı olanı elde etme ve haksızlığı giderme imkânı sağlanmış, böylece kişilerin hukuki güvenlikleri etkin bir koruma mekanizmasına kavuşturulmuştur.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da vurgulandığı üzere, duruşma yapılması mutlak bir hak değildir. Dava dosyasına ve tarafların yazılı görüşlerine dayanılarak yeterli şekilde çözümlenemeyecek derecede hukuki ve nesnel sorunlar ortaya koymayan dava koşulları söz konusu olduğunda, duruşma yapılmasına gerek olmayabilir (Bkz. *Gülmez/Türkiye*, B. No: 16330/02, 20/5/2008, § 30).

Ceza yargılaması mevzuatı incelendiğinde, tarafların iddia ve savunmalarını mahkeme huzurunda sözlü olarak dile getirebildikleri duruşmalı inceleme yöntemi yanında, taleplerin yazılı olarak sunulduğu dosya üzerinden inceleme usulünün de kabul edildiği görülmektedir. Bu yöntemler arasındaki seçimde, talep veya davanın konusunun ölçüt alındığı, duruşmalı olarak inceleme gereği bulunmayan taleplerin, mahkemelerde iş yığılmasına neden olmamak adına dosya üzerinden inceleme yöntemiyle çözüme kavuşturulmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

İtiraz konusu kuralda da kanun koyucu tarafından dosya üzerinden inceleme yapılması yöntemi tercih edilmiştir. Bu şekilde, seri bir yargılama yapılarak, ivedilikle çözümlenmesi gereken taleplerle ilgili daha kısa bir süre içerisinde karar verilmesine olanak tanınmıştır. Kaldı ki Kanun'da, yasaklanmış hakların geri verilmesi taleplerinin dosya üzerinden incelemeye karara bağlanabileceği gibi Cumhuriyet savcısı ve hükümlü dinlenerek de karar verilebileceği düzenlenmiştir. Bu şekilde bir seçeneğin de ortaya konulması ve inceleme yapacak mahkemelere dosyanın özelliklerine göre yöntem seçimi konusunda takdir yetkisi tanınması karşısında kuralda, Anayasa'ya aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

VI- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

25.5.2005 günlü, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'na, 6.12.2006 günlü, 5560 sayılı Kanun'un 38. maddesiyle eklenen 13/A maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan "*Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve...*" ibaresine yönelik iptal istemi, 26.12.2013 günlü, E.2013/52, K.2013/160 sayılı kararla reddedildiğinden, bu ibareye ilişkin yürürlüğün durdurulması isteminin REDDİNE, 26.12.2013 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VII- SONUÇ

25.5.2005 günlü, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'na, 6.12.2006 günlü, 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 38. maddesiyle eklenen 13/A maddesinin;

A- (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan “*Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve...*” ibaresinin,

B- (4) numaralı fıkrasında yer alan “*...dosya üzerinde inceleme yaparak ya da...*” ibaresinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE, 26.12.2013 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Mehmet ERTEN

Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Üye

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Üye

Üye

Üye

Engin YILDIRIM

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Üye

Üye

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Erdal TERCAN

Muammer TOPAL

Esas Sayısı : 2013/52
Karar Sayısı : 2013/160

Üye

Zühtü ARSLAN

Üye

M. Emin KUZ